

Жоел Дикер „Истината за случая Хари Куебърт“

В началото на 2008-а, година и половина след като благодарение на първия си роман бях станал новият любимец на американските читатели, изпаднах в ужасна криза, позната като страх от белия лист, която, изглежда, нерядко сполита писателите, пожънали незабавен и гръмък успех. Болестта не дойде внезапно – настани се в мен бавно и полека. Сякаш поразеният ми мозък постепенно се сковаваше. Не бях обърнал внимание на първите симптоми – казвах си, че вдъхновението ще дойде на следващия ден или може би най-много след още някой и друг ден. Но минаха дни, седмици и месеци, а вдъхновението така и не се завърна.

Слизането ми в ада беше преминало през три фази. Първата, задължителна за всяко добро шеметно падане, беше светкавичното ми издигане – от първия ми роман се бяха продали два милиона екземпляра и така на двайсет и осем години бях изстрелян до висините на успял писател. Беше есента на 2006-а и за няколко седмици се превърнах в човек с име – появявах се навсякъде: по телевизията, във вестниците, на кориците на списанията. Виждах лицето си върху огромните рекламни плакати в метрото. И най-строгите критики от авторитетните ежедневници на Източния бряг бяха единодушни: младият Маркърс Голдман ще стане много голям писател.

Една книга, една-единствена, и пред мен се разтвориха вратите на нов живот – живота на млада звезда милионер. Напуснах дома на родителите ми в Монтклеър, Ню Джърси, за да се настани в скъп апартамент във Вилидж, смених купения на старо форд с чисто нов черен рейндж роувър с тъмни стъкла, започнах да посещавам луксозни ресторанти, наех литературен агент, който да следи за графика ми и да гледа с мен бейзбол на гигантския екран в новия ми дом. В офиса ми на две крачки от Сентръл Парк моята секретарка Дениз, която беше леко влюбена в мен, разпределяше пощата, правеше ми кафе и подреждаше важните документи.

През първите шест месеца след излизането на книгата просто се бях оставил на насладата от новото ми съществуване. Сутрин минавах през офиса, за да прочета евентуалните статии за мен и да прегледам десетките писма от почитатели, които получавах всеки ден и които Дениз слагаше след това в големи класьори. После, доволен от себе си, решавах, че съм се наработил, и отивах да се пошляя по улиците на Манхатън, където минувачите се обръщаха след мен. През останалата част от деня се възползвах от новите права, които ми даваше известността: правото да си купувам всичко, каквото ми се прииска, правото на ВИП лежа в „Медисън Скуеър Гардън“, за да гледам мачовете на „Рейнджърс“, правото да стъпвам по червени килими редом със звездите на музиката, чиито дискове бях купувал като по-млад, правото да излизам с много търсената от всички Лидия Глор, главната актриса в сериала, който течеше в момента по телевизията. Имах чувството, че упражнявам най-прекрасния занаят на света. И уверен, че успехът ми ще трае вечно, пренебрегнах първите предупреждения на агента и на издателя ми, които настояваха да се заловя за работа и да започна да пиша втория си роман.

През следващите шест месеца усетих, че вятърът е на път да се обърне – писмата от почитатели се разрешиха, на улицата ме заговаряха по-рядко. Скоро минувачите, които все още ме разпознаваха, взеха да ме питат: „Господин Голдман, какъв е сюжетът на новата ви книга? Кога ще излезе?“. Разбрах, че трябва да се захвана за работа, и започнах да си записвам различни хрумвания на хвърчащи листчета, нахвърлих и нещо като синопсис на компютъра си. Но нищо свястно не излизаше. Продължих да си записвам хрумвания и да нахвърлям синопсиси. Пак без успех. Накрая си купих нов компютър с надеждата, че го продават заедно с добри хрумвания и отлични синопсиси. Напразно. След това се опитах да сменя метода – държах Дениз до късно през нощта, за

да ѝ диктувам, както си въобразявах, велики фрази, забележителни остроумия и изключителни въвеждащи изречения. Но на другия ден остроумията ми изглеждаха блудкави, фразите накуцваха, а въвеждащите изречения бяха пълен провал. Навлизах във втората фаза на болестта.

През есента на 2007-а, година след излизането на първата ми книга, не бях написал нито ред от следващата. Когато вече нямаше писма за класиране, на публичните места не ме разпознаваха и афишите с образа ми изчезнаха от големите книжарници на „Бродуей“, разбрах, че всяка слава е мимолетна. Че славата е вечно гладна Горгона и ако не я храниш, бързо биваш сменен – актуалните политици, старлетката от последното телевизионно риалити шоу, току-що пробилата рок банда си присвоиха полагащото ми се внимание. А бяха изтекли само някакви си дванайсет месеца от появата на книгата ми – за мен смешно кратко време, но в мащаба на човечеството съответстващо на цяла вечност. Известно бе, че през същата тази година само в Америка са се родили един милион деца и починали един милион души, че десетки хиляди са били застреляни, половин милион са се пристрастили към дрогата, един милион са станали милионери, седемнайсет милиона са сменили мобилния си телефон, петдесет хиляди са загинали в автомобилни катастрофи и при същите обстоятелства два милиона са били леко или тежко ранени. Колкото до мен, аз бях написал само една книга.

„Шмид и Хансън“, могъщото нийоркско издателство, което ми бе предложило симпатична сумичка, за да издаде първия ми роман, и възлагаше много надежди на мен, тормозеше агента ми Дъглас Кларън, който на свой ред ме преследваше. Казваше ми, че няма време, че трябва на всяка цена да представя нов ръкопис, а аз се опитвах да го успокоя, за да успокоя себе си, като твърдях, че работата ми по втория роман напредва и че няма за какво да се притеснява. Но въпреки че прекарвах часове затворен в кабинета, страниците ми оставаха бели – вдъхновението ме бе напуснало без предупреждение и не успях да си го върна. Сън не ме хващаше вечер в леглото и си мислех, че скоро, още преди да навърши трийсет години, великия Маркърс Голдман вече няма да го има. Тази мисъл толкова ме ужаси, че реших да замина на почивка, за да се поразведря. Настаних се за един месец в луксозен хотел в Маями, един вид за да се заредя, дълбоко убеден, че отмората под палмите ще ми помогне да възстановя изцяло творческия си капацитет. Но Флорида очевидно беше само добре организиран опит за бягство – две хиляди години преди мен философът Сенека вече бе изпадал в тази мъчителна ситуация: където и да отидете, проблемите ви се самопоканват, настаняват се в багажа ви и ви следват навсякъде.

Сякаш при пристигането ми в Маями някой любезен кубински носач ме беше догонил на изхода на летището, за да ме попита:

– Вие ли сте господин Голдман?

– Да.

– Тогава това е ваше.

И ми е подал плик, съдържащ купчина листове.

– Това моите бели листове ли са?

– Да, господин Голдман. Нали няма да напуснете Ню Йорк, без да ги вземете със себе си?

Така че прекарах този месец във Флорида сам, затворен в хотелския апартамент заедно с демоните ми, нещастен и обиден. Във включения денонощно компютър документът, който бях озаглавил нов роман.doc, оставаше отчайващо девствен. Разбрах, че съм прихванал много разпространена в творческите среди болест, вечерта, когато предложих една маргарита на пианиста в хотелския бар. Облегнат на плота, той ми разказа, че през целия си живот е написал само една песен, но че тази песен била

страхотен хит. Имала такъв успех, че вече никога не успял да напише нещо друго, и сега, разорен и злочест, преживявал, като свирел на пиано чуждите хитове за клиентите на хотелите. „Навремето правех зашеметителни турнета в най-големите зали в страната – каза ми той, вкопчен в яката на ризата ми. – Десет хиляди души крещяха името ми, някои мацки обръщаха очи, други ми хвърляха гащичките си. Страхотно беше.“ И след като облиза като кученце солта от ръба на чашата си, додаде: „Уверявам те, че това е чистата истина“. Точно това беше най-лошото – знаех, че е истина.

Третата фаза на бедите ми започна след завръщането ми в Ню Йорк. В самолета от Маями прочетох статия за млад автор, току-що издал роман, възхваляван от критиката, а като пристигнах на летище „Лагуардия“, видях лицето му на големи афиши в багажната зала. Животът ме предизвикваше – не само че ме забравяха, но което е още по-лошо, заместваха ме. Дъглас, който дойде да ме посрещне, не беше на себе си – в „Шмид и Хансън“ бяха изгубили търпение и искаха доказателство, че работя и че скоро ще им занеса завършен ръкопис.

– На зле вървят нещата – каза ми той в колата на път за Манхатън. – Кажете ми, че във Флорида си възвърнал силите си и че книгата ти е напреднала! Има един тип, за когото всички говорят... Книгата му ще е големият успех за Коледа. Ами ти, Маркърс? Ти какво имаш за Коледа?

– Веднага започвам! – възкликнах в паника. – Ще успея! Ще организираме шумна рекламна кампания и нещата ще потръгнат! Хората харесаха първата ми книга, ще харесат и следващата!

– Марк, ти май не разбираш. Преди няколко месеца все още можехме да направим това. Такава беше стратегията – да сърфираме върху успеха ти, да захраним публиката, да й дадем каквото иска. Публиката искаше Маркърс Голдман, но тъй като Маркърс Голдман отиде да си живее живота във Флорида, читателите отидоха да си купят книгата на друг автор. Нали си учил малко икономика, Марк? Книгите са станали взаимозаменяеми продукти – хората искат книга, която им харесва, която ги отпуска, която ги развлича. И ако ти не им я дадеш, ще го направи съседът, а ти отиваш на боклука.

Ужасен от прокобите на Дъглас, захванах се за работа по-усърдно от всякога – започвах да пиша в шест сутринта и не спирах, преди да стане девет или десет вечерта. Цели дни прекарвах в кабинета си в непрекъснато писане, в отчаяно изстъпление нахвърлях думи, редях фрази и скалпвах идеи. Но за голямо съжаление, не произвеждах нищо прилично. Дениз пък през цялото време се безпокоеше за мен. Тъй като нямаше какво друго да прави, нямаше диктовки, нито писма за класиране, нито кафе за сервиране, тя се разхождаше нагоре-надолу по коридора, а когато вече не издържаше, чукаше на вратата ми.

– Умолявам ви, Маркърс, отворете ми! – стенеше. – Излезте от този кабинет, идете да се поразходите в парка. Днес нищо не сте яли!

Изкрещях в отговор:

– Не съм гладен! Не съм гладен! Няма книга, няма ядене!

Тя почти се разплакваше.

– Не говорете такива ужасии, Маркърс. Отивам до деликатесния на ъгъла да ви взема сандвичи с ростбиф, любимите ви. Ей сега! Ей сега!

Чувах я как грабва чантата си и тича до външната врата, за да се втурне надолу по стълбите, сякаш ако побърза, ще промени нещо в положението ми. Защото най-сетне бях схванал точно какво зло ме сполиташе: да напиша книга, като тръгна от нищо, ми се бе сторило много лесно, но сега, когато бях на върха, сега, когато трябваше да впрегна таланта си и да повторя изтощителното пътуване към успеха, каквото е написването на добър роман, вече не се чувствах способен на това. Поразен бях от болестта на писателите и нямаше кой да ми помогне – тези, с които споделях проблема,

ми казваха, че това е бял кахър, че сигурно се случва на всички и че ако не напиша книгата си днес, ще го направя утре. В продължение на два дни се опитвах да работя в старата си стая, у родителите ми в Монтклеър, там, където ме бе споходило вдъхновението за първия роман. Но този опит завърши с жалък провал, в който майка ми имаше пръст, доколкото и двата дни седа до мен, вторачена в екрана на компютъра, и ми повтаря: „Това е много добро, Марки“.

– Мамо, не съм написал нито ред – казвах накрая.

– Да, ама аз чувствам, че ще бъде много добро.

– Мамо, ако ме оставиш сам...

– Защо сам? Да не те боли корем? Да не ти се пръцка? Можеш да си пръцнеш пред мен, скъпи. Аз съм ти майка.

– Не, не ми се пърди, мамо.

– Да не би да си гладен тогава? Да ти направя ли палачинки? Или вафли? Нещо соленко? Може би яйца?

– Не, не съм гладен.

– Тогава защо да те оставя сам? Да не искаш да кажеш, че присъствието на жената, която те е родила, ти пречи?

– Не, не че ми пречиш, но...

– Но какво?

– Нищо, мамо.

– Трябва ти приятелка, Марки. Мислиш, че не знам ли, че си скъсал с онази телевизиална актриса? Как ѝ беше името?

– Лидия Глор. Във всеки случай не ходехме истински. Излизахме просто така.

– Просто така, излизахме просто така! Ето какво правят младите сега – излизат просто така и на петдесет години вече са плешиви и още нямат семейство!

– Плешиви ли? Каква е връзката, мамо?

– Няма връзка. Но за нормално ли смяташ да науча, че си с това момиче, от страниците на едно списание? Кой син прави това на майка си, а? Представи си, точно преди да заминеш за Флорида, отивам у Шейнгец, коафьора, не месаря, и там всички ме гледат много странно. Питам какво става и ето че госпожа Бърг с каска за сушене на главата ми показва списанието, което четете. И в него има снимка, на която сте заедно с тази Лидия Глор на улицата, и в заглавието на статията пише, че сте се разделили. Всички във фризьорския салон знаеха, че сте скъсали, а аз дори не знаех, че излизате! Разбира се, не исках да мина за глупачка, казах, че тя е очарователна и че често е идвала на вечеря къщи.

– Мамо, не ти казах, защото нямаше нищо сериозно. Тя не беше за мен, разбираш ли?

– Но те никога не са за теб! Никога не срещаш нищо свястно, Марки! Това ти е проблемът. Мислиш ли, че телевизиалните актриси могат да въртят къща? Представи си, вчера срещнах госпожа Емерсън в супера, и нейната дъщеря е неомъжена. Би била идеална за теб. Освен това има много хубави зъби. Да ѝ кажа ли да намине насам?

– Не, мамо. Опитвам се да работя.

В този момент се звънна на вратата.

– Мисля, че са те – рече майка ми.

– Кой те?

– Госпожа Емерсън и дъщеря ѝ. Поканих ги на чай в четири часа. Сега е точно четири. Добрата жена е точната жена. Не си ли готов да я обикнеш?

– Поканила си ги на чай? Разкарай ги, мамо! Не искам да ги виждам! Имам книга да пиша, за бога! Не съм тук, за да си играя на гости, трябва да си пиша романа!

– О, Марки, наистина ти е нужна приятелка. Приятелка, с която да се сгодиш и за която да се ожениш. Прекалено много мислиш за книги и прекалено малко за женене...

Никой не схващаше залога на ситуацията – задължително ми бе необходима нова книга, ако не за друго, то за да спазя договора с издателя. През януари 2008-а Рой Барнаски, могъщият директор на „Шмид и Хансън“, ме привика в кабинета си на 51-вия етаж на една кула на Лексингтън Авеню, за да ме прикани сериозно към ред. „Е, Голдман, кога ще получи новия ви ръкопис? – излая той. – Имате договор за пет книги. Залавяйте се за работа, и то бързо! Трябва ми резултат, трябва ми печалба! Изпуснали сте срока! Изпуснали сте всичко! Видяхте ли го онзи тип, дето издаде книга преди Коледа? Той зае мястото ви сред публиката! Агентът му казва, че следващият му роман е почти завършен. А вие? Заради вас губим пари! Така че стегнете се и обърнете ситуацията. Направете голям удар, напишете ми хубава книга, за да спасите кожата си. Давам ви шест месеца, до юни.“ Шест месеца, за да напиша книга, след като бях блокирал от почти година и половина. Невъзможно. На всичкото отгоре, като ми налагаше този срок, Барнаски не ме информираше за последствията от неспазването му. Дъглас се нагърби с тази задача две седмици по-късно, по време на поредния ни разговор в апартамента ми. Каза ми: „Ще трябва да пишеш, приятелю, не можеш повече да манкираш. Подписал си за пет книги! Пет книги! Барнаски е бесен и не иска да чака... Каза ми, че ти дава срок до юни. И знаеш ли какво ще стане, ако не го спазиш? Ще анулират договора ти, ще те дадат под съд и ще те докарат до просешка тояга. Ще ти вземат и последния петак и ще ти се наложи да зачертаеш хубавия си живот, хубавия си апартамент, италианските си патъци, голямата си лимузина – нищо няма да ти остане. Ще ти изпият кръвчицата“. Така аз, който година по-рано бях смятан за новата литературна звезда на тази страна, се превърнях в голямото отчаяние, в тежката гемия на северноамериканското книгоиздаване. Урок номер две: освен че е мимолетна, славата не остава и без последствия.